

Ondersteuning van open content in HO- en onderzoeksbibliotheken: de Nederlandse situatie in vergelijkend perspectief

Een discussiestuk voor UKB-SHB-SURF

Oktober 2020

Sylvia Moes

Innovation Manager Education

Vrije Universiteit Amsterdam

Titia van der Werf

Senior Program Officer

OCLC Research Library Partnership

Inhoud

Inhoud	2
Doel van dit stuk	3
Introductie	4
Het OCLC Rapport	4
Definitie van open content	4
De enquête	4
HO- en onderzoeksbibliotheken domineren de resultaten	4
De Nederlandse steekproef	5
Open Content activiteiten	5
Resultaten van de Nederlandse steekproef	7
Topactiviteiten	7
Overeenkomsten met Australië, Canada, Verenigd Koninkrijk	11
Nederland loopt voorop met de financiële dekking van open content activiteiten	14
Gewenste versnelling niet gedeeld door Nederlandse respondenten	17
Nederlandse respondenten willen voor meer activiteiten impact boven het institutionele niveau bereiken	18
OCLC kan een rol spelen bij het ondersteunen van open content	20
Vindbaarheid en standaardisatie van metadata zijn belangrijke onderzoeksgebieden	22
Bespreking van de bevindingen en vragen	23
Bevindingen die vraagtekens oproepen	24
Tot slot: het belang van deze aanpak	25

Doel van dit stuk

Dit stuk wil de ondersteuning van open content in HO- en onderzoeksbibliotheken in Nederland vanuit een vergelijkend perspectief bespreken. Het maakt gebruik van de bevindingen van het OCLC Research rapport '[Open Content Activities in Libraries: Same Direction, Different Trajectories—Findings from the 2018 OCLC Global Council Survey](#)' en de bijbehorende dataset.

Doel is beter inzicht te krijgen in richting en prioriteiten in Nederland: Waar kiezen bibliotheken voor? Waar wordt nu op ingezet? Op leermiddelen in het onderwijs? Het opschalen van OA? Waar wordt samengewerkt en waar is dat minder relevant? Hoe expliciet/impliciet maakt open content onderdeel uit van de bibliotheekcollecties en dienstverlening?

Met dit stuk en de vragen die het oproept, hopen de auteurs de discussie over open content in UKB-, SHB- en SURF-verband, te stimuleren.

Introductie

Het OCLC Rapport

Op initiatief van [OCLC Global Council](#) heeft OCLC in 2018-19 een surveyonderzoek uitgevoerd naar de dienstverlening van bibliotheken op het gebied van open content op internationaal niveau. Hiertoe is een enquête uitgezet met vragen naar de inspanningen en investeringen die bibliotheken doen om open content te ondersteunen. Daarnaast wil het onderzoek inzicht krijgen in hun mening als het gaat om de impact van de huidige dienstverlening en antwoord op de vraag welke dienstverlening zij in de nabije toekomst van plan zijn te ontwikkelen.

De resultaten uit de enquête zijn verwerkt in een rapport dat overzicht geeft in de huidige en toekomstige geplande open contentactiviteiten en investeringsgebieden van een groot aantal onderzoeks- en universiteitsbibliotheken wereldwijd.

Definitie van open content

Met open content wordt bedoeld op een zo'n breed mogelijk scala aan online, vrij toegankelijke bronnen, waaronder wetenschappelijke OA-tijdschriftartikelen, monografieën en pre-prints, evenals andere soorten open (leer)materialen die veel verder gaan dan OA: zoals open onderwijscurricula, overheidsdocumenten, grijze literatuur, datasets, gedigitaliseerde objecten uit bijzondere collecties en andere erfgoedcollecties, vrij toegankelijke video's, software, tools, of andere soorten bronnen zoals bijvoorbeeld 3D bestanden.

De enquête

Het online onderzoek werd uitgevoerd tussen 12 november 2018 en 31 januari 2019. De uitnodiging om deel te nemen werd verspreid onder bibliothekdirecteuren en adjunct-directeuren bij alle soorten bibliotheken. De link naar de online enquête werd zo breed mogelijk verspreid via de netwerken van de OCLC Global Council afgevaardigden, het OCLC Research Library Partnership en andere relevante netwerken, zoals LIBER, COAR, etc.

In totaal hebben 705 respondenten uit 82 verschillende landen de enquête (gedeeltelijk) ingevuld.

HO- en onderzoeksbibliotheken domineren de resultaten

De meerderheid van de respondenten (66%) zijn bibliotheken van instellingen voor hoger onderwijs, waaronder universiteiten en hogescholen. Iets minder dan een tiende van de respondenten is afkomstig uit openbare bibliotheken (9%) en 6% zijn onderzoeksbibliotheken. Elk van de overige negen bibliothektypen (nationale, speciale, school, archief, museum, etc.) vertegenwoordigt 5% of minder van het totale aantal respondenten.

Het rapport gaat verder in op de resultaten uit de gecombineerde groep van HO- en onderzoeksbibliotheken, die bijna driekwart (72%, n = 511) van alle respondenten vertegenwoordigt. Respondenten uit deze steekproef zijn afkomstig uit 69 landen. De representativiteit per land verschilt sterk. Landen die meegenomen zijn in het rapport op basis van een redelijke mate van

representativiteit zijn: de Verenigde Staten (V.S.), Canada, Australië, het Verenigd Koninkrijk (V.K.) en Nederland.

De Nederlandse steekproef

De 15 Nederlandse respondenten komen allemaal uit de categorie HO- en onderzoeksbibliotheken, en vertegenwoordigen 11 universiteitsbibliotheken en 4 onderzoeksbibliotheken.

Respondenten van de enquête is gevraagd om hun verantwoordelijkheidsniveau aan te geven. Van de Nederlandse respondenten die deze vraag beantwoord hebben (n=10) hebben 6 aangegeven dat de hoofdbijdrager aan de enquête, een leidinggevende functie heeft - als directeur, adjunct-directeur of een andere leidinggevende functie.

Open Content activiteiten

Het onderzoek is georiënteerd op 14 open content activiteiten, verdeeld over 3 categorieën, te weten:

- Het produceren van open content
- Open content vindbaar en herbruikbaar maken
- Verzamelen en beheren van open content

Onderstaande omschrijvingen en voorbeelden zijn aangepast aan de context van HO en onderzoek.

Het produceren van open content

- 1) **Advies en beleid** dat toegang tot open content bevordert (met inbegrip van belangenbehartiging en regulering, inspanningen op het gebied van de standaardisering van gegevens en de opleiding van het personeel)
- 2) **Bibliotheek als uitgever** (d.w.z. publiceren van open content, zowel OA van onderzoeksresultaten als ook open tekstboeken en leermaterialen).
- 3) **Digitaliseren van de collecties** (met inbegrip van inspanningen om de rechten te clearen en de collecties in het publieke domein beschikbaar te stellen), met name van bijzondere collecties en erfgoed.
- 4) **Data diensten** (zoals Research Data Management)
- 5) **Ondersteuning van producenten** (auteurs/onderzoekers/docenten) bij het beschikbaarstellen/publiceren van hun outputs als open content (incl. OER en open tekstboeken)
- 6) **Bibliometrie** (omvat meting van de onderzoeksimpact, met name "altmetrics" voor Open Science)

Open content vindbaar en herbruikbaar maken

- 7) **Ondersteunen van gebruikers** (studenten, onderzoekers, docenten en vak-communities) bij (her-)gebruik van open content. Denk ook aan informatievaardigheidstraining aan studenten, hulp aan docenten mbt het gebruik van open leermiddelen, etc.
- 8) **Selecteren van open content** die niet door de bibliotheek wordt beheerd**. Deze activiteit omvat een breed scala aan back-office inspanningen om extern geproduceerde open content lokaal beschikbaar te maken, zoals: het linken naar open content in catalogi of LibGuides, e-resource en licentie management voor OA.

- 9) **Vindbaarheid vergroten** van open content (omvat inspanningen om open content via tools, filters, buttons makkelijker vindbaar te maken, zoals Open Access Button)
- 10) **Collecties als open data** bruikbaar maken (omvat de levering van diensten en platforms die gebruikers helpen bij de interactie met open/gedigitaliseerde collecties, zoals API's voor tekstmining, corpus-building of data visualisatietools) voor Digital humanities-onderzoekers en datascientists.
- 11) **Evaluatie** (evaluatie van de diensten gebaseerd op open-content, het gebruik van open content, etc.).

Verzamelen en beheren van open content

(Hiermee wordt bedoeld op de operationele inspanning die ingezet wordt voor open content in eigen beheer)

- 12) **Institutionele repository** (green-OA materialen, datasets, open leermaterialen – dus ook data archief en onderwijs repository)
- 13) **Digitale beeldbank** voor gedigitaliseerde collecties (b.v. erfgoed materiaal)
- 14) **Born-digital/web-archief** (born-digital bronnen die van waarde zijn om voor de lange termijn te bewaren)

Vragen

De categorisering en omschrijving van de 14 open content activiteiten roept natuurlijk vragen op en brengt interpretatieverschillen met zich mee. We zullen niet weten hoe de respondenten deze activiteiten precies geïnterpreteerd hebben, maar we kunnen ze wel achteraf evalueren.

Hoe dekkend zijn deze 14 activiteiten? Welke activiteiten missen we in deze lijst?

Wat is bijvoorbeeld de tegenhanger van bibliometrie in het HO: meting van onderwijskwaliteit/succes van de student? Op basis van welke indicatoren? Speelt open content een rol hierbij? Denk aan kwaliteitsplan en keurmerken bij open leermiddelen ...

Bepaalde activiteiten evolueren, bijvoorbeeld door inzet van technologie of door opschaling. Biedt de bovenstaande inkadering van open content activiteiten voldoende ruimte hiervoor?

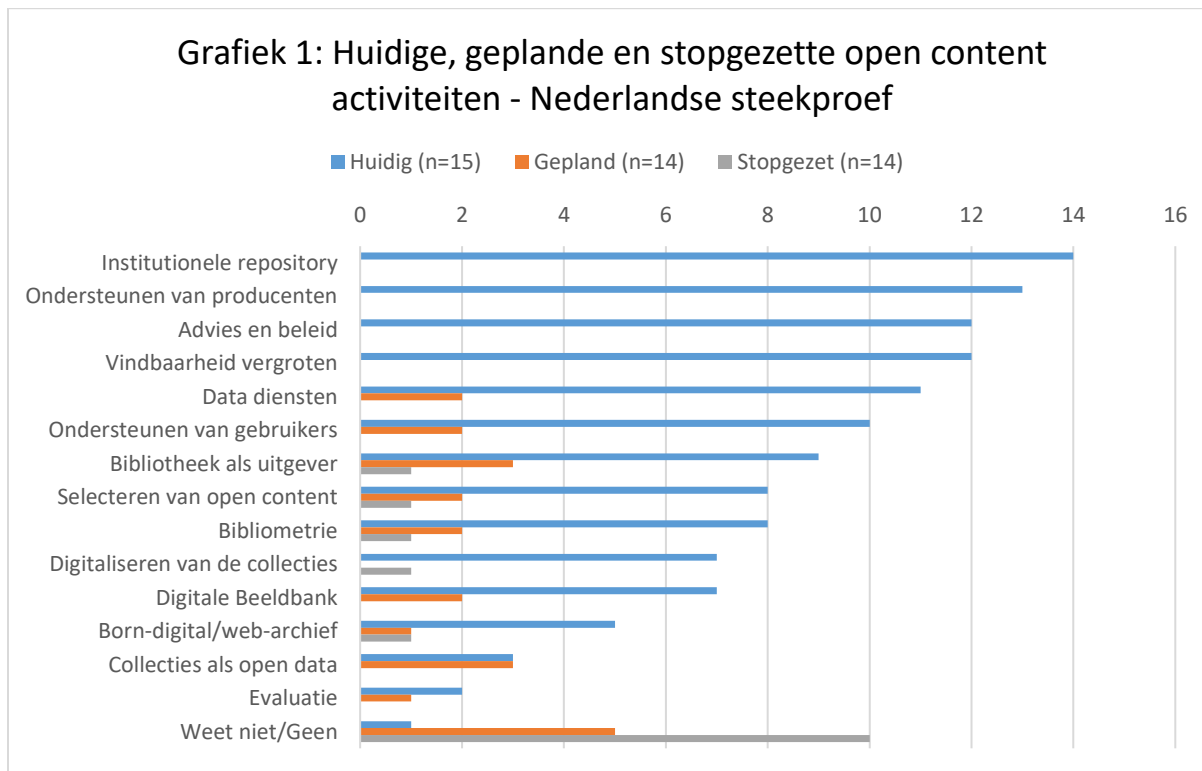
Neem bijvoorbeeld, selecteren van open content die niet door de bibliotheek wordt beheerd: dit omvat overzichten voor docenten waar ze open content bronnen/OER kunnen vinden. Zie bijvoorbeeld: https://libguides.vu.nl/steunpunt_leermaterialen/oer. Het SURF zoekportal (in combinatie met de repositorydienst SURFsharekit en de zoekmachine Edurep) is een initiatief om dit op landelijk niveau te doen (ondersteunen van docenten op basis van hun interesse profiel, enz.). Dit is een interessant voorbeeld dat laat zien hoe een activiteit op instituutsniveau opgeschaald wordt in een landelijk dienst. In hoeverre selecteert de bibliotheek in dit geval nog zelf open content? Wat is precies de rol/inspanning van de bibliotheek hierbij? Waar zou dit passen in de 14 categorieën hierboven?

Zijn deze 14 activiteiten specifiek genoeg?

Bijvoorbeeld, verstaat men onder institutionele repository ook een onderwijs repository? Is het beter om deze activiteiten te scheiden, en kan dat? Een voordeel zou zijn dat dan duidelijker onderscheid kan worden gemaakt tussen open content activiteiten voor onderzoek en voor onderwijs.

Resultaten van de Nederlandse steekproef

Meer dan de helft (≥ 8) van de Nederlandse respondenten zetten in op 9 van de 14 open content activiteiten (zie grafiek 1).

Topactiviteiten

Bij de volgende 4 activiteiten zijn zelfs meer dan drie-kwart (75%) van de respondenten betrokken:

- 1) Institutionele repository (14)
- 2) Ondersteunen van producenten (13)
- 3) Advies en beleid (12)
- 4) Vindbaarheid vergroten (12)

De meesten hebben al meer dan 3 jaar ervaring met deze activiteiten (zie grafiek 2). Geen van de overige respondenten geeft aan een van bovengenoemde activiteiten te hebben stopgezet en geen van hen heeft voornemens om er een op te starten. Deze 4 topactiviteiten lijken dus een punt van saturatie en stabiliteit bereikt te hebben in Nederland. De meerderheid van de respondenten beoordeelt de eerste 3 topactiviteiten (dus exclusief vindbaarheid vergroten) als "heel succesvol tot enigszins succesvol" (grafiek 3).

Vragen

Is dit beeld (nog) actueel? Is er sprake van stabiliteit of evolueren deze diensten verder? Denk bijvoorbeeld aan de toenemende functionele vervlechting van de IR met de CRIS. Zijn er andere voorbeelden?

Hoe ziet de dienstverlening er uit? Denk bijvoorbeeld aan een activiteit zoals vindbaarheid vergroten. Op welke wijze is het georganiseerd? Hoe wordt er samengewerkt om kennis te vergroten en inzichten te delen over wat wel en niet werkt?

Is er draagvlak binnen de instelling voor de dienstverlening?

Stijgende en meer recente activiteiten

Uit het stopzetten en opstarten van hun open content activiteiten blijkt dat respondenten iets meer zoekende zijn als het gaat om activiteiten zoals: 'de bibliotheek als uitgever', 'selecteren van open content', bibliometrie en born-digital/web-archivering. Dit zijn activiteiten waar respondenten meer recentelijk mee gestart zijn (grafiek 2). De voornaamste reden voor het stopzetten van deze activiteiten is het gebrek aan schaalbaarheid:

"It does not make sense anymore because of the growth of open content" (m.b.t. het selecteren van open content)

"We still run it but don't promote it any longer because we don't have the scale to operate it" (m.b.t. het uitgeefplatform)

"We are too small ..." (m.b.t. bibliometrie)

Duidelijke stijgers (met een groei van 2 à 3 instellingen voor ieder van de volgende activiteiten) zijn:

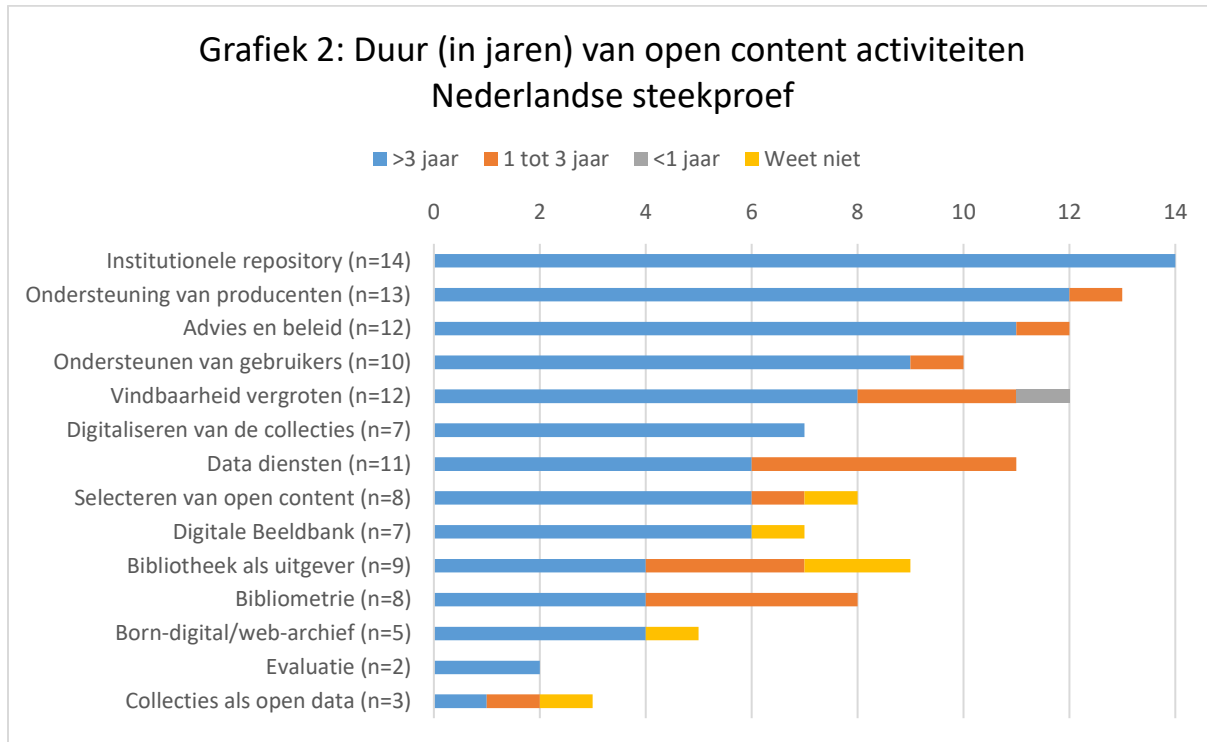
- 1) Collecties als open data
- 2) De bibliotheek als uitgever
- 3) Data diensten
- 4) Ondersteunen van gebruikers
- 5) Digitale beeldbank

De eerste 3 activiteiten in dit rijtje zijn tevens voor een relatief hoger percentage respondenten meer recente activiteiten (grafiek 2).

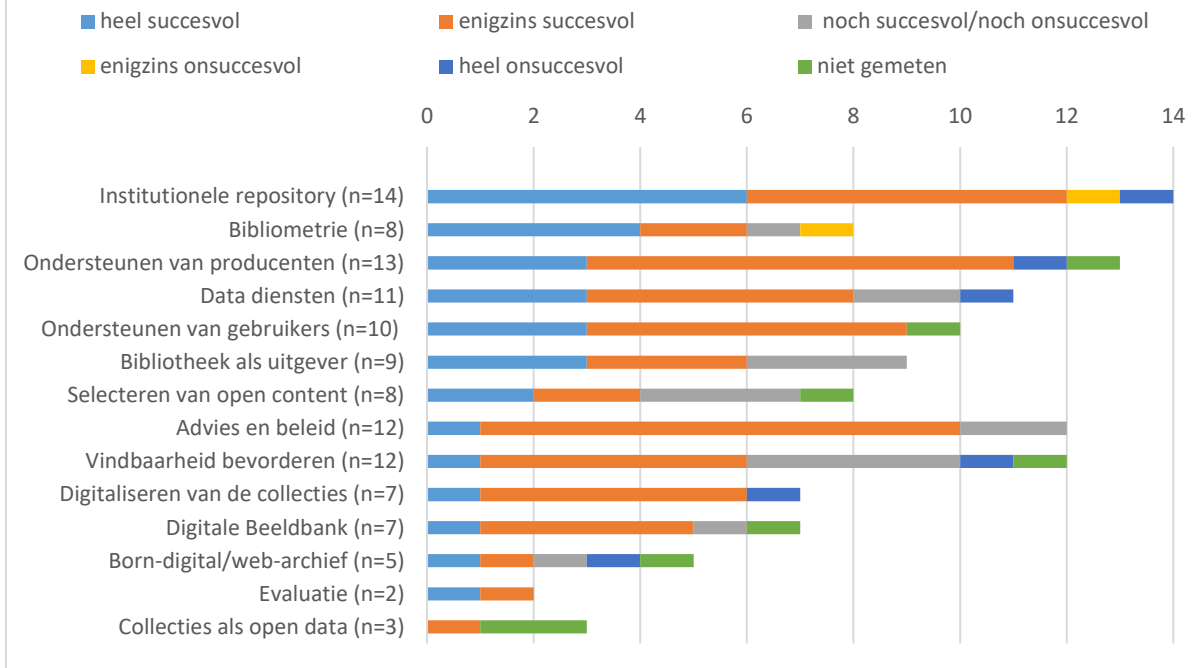
De laatste drie activiteiten worden beschouwd als relatief meer succesvol (van heel succesvol tot enigzins – zie grafiek 3): het ondersteunen van gebruikers (90%), data diensten (80%) en digitale beeldbank (70%).

Collecties als open data bruikbaar maken is niet een gangbare activiteit – met 3 respondenten die hiermee bezig zijn – maar, nog eens 3 respondenten zijn van plan hiermee te starten: een verdubbeling dus. Het succes van deze activiteit wordt nog nauwelijks gemeten.

Tenslotte, een klein aantal respondenten doet aan evaluatie (2) – zij doen dit al langer dan 3 jaar met redelijk succes – maar weinig andere bibliotheken (1) zijn van plan met de evaluatie van open content diensten te starten.

Grafiek 3: Mate van succes van open content activiteiten
Nederlandse steekproef

Vragen

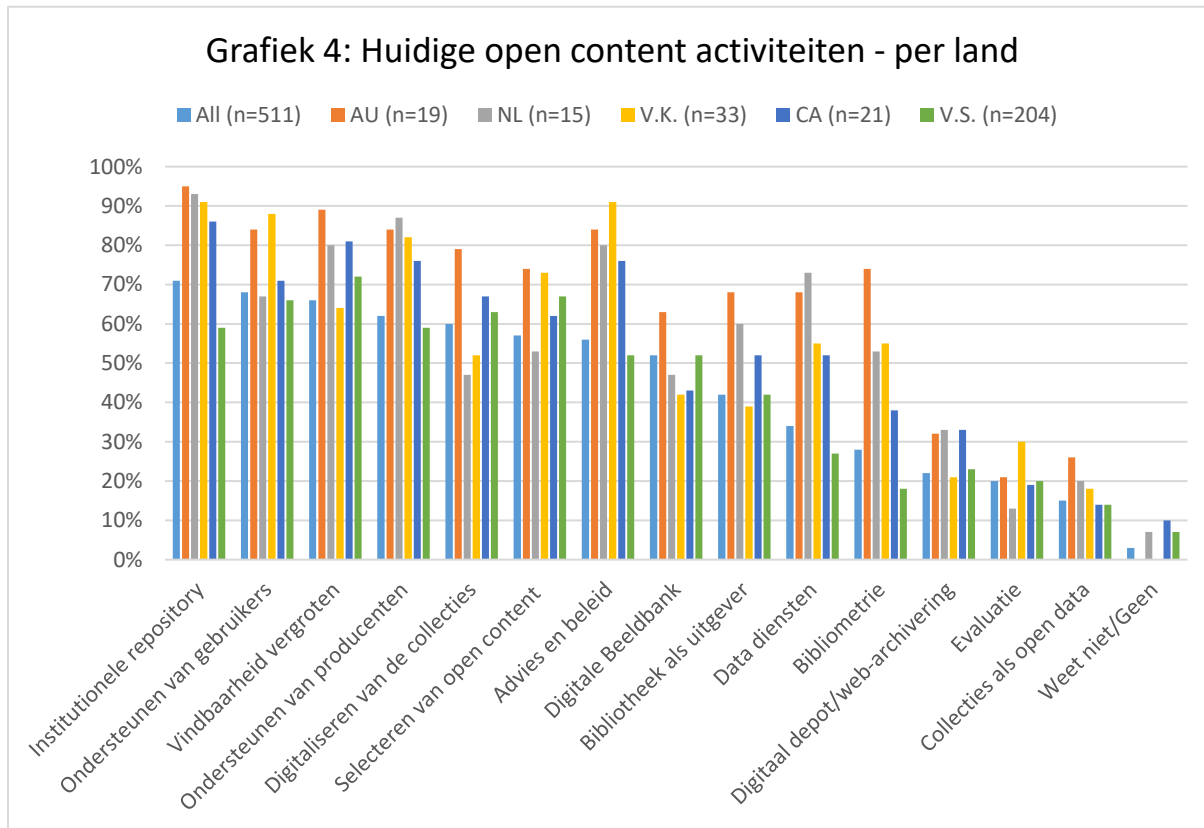
Collecties als open data: welke collecties worden er gevormd? Hoe worden ze ontsloten? Hoe worden ze hergebruikt? Is deze activiteit voornamelijk geconcentreerd bij de bibliotheken met grote Humaniora collecties of lenen andersoortige collecties zich hier ook voor?

De bibliotheek als uitgever: welke activiteiten vallen hieronder? Wordt er bijvoorbeeld ook gesproken over de creatie van open interactieve tekstboeken, of ligt de focus vooral op het gebied van Open Acces Publicaties? Of beide?

Ondersteunen van gebruikers: deze activiteit loopt iets achter op het ondersteunen van producenten (minder huidige inzet, aantal jaren ervaring en succes). Is hier een verklaring voor? Welke ondersteuning wordt geboden? Aan wie (welke doelgroepen)? Valt er een verdeling te maken tussen onderzoeks- en onderwijssteuning?

Digitale beeldbank: hebben wij het dan vooral over opslag/beheer en ontsluiting van gedigitaliseerde erfgoedmaterialen vanuit bijzondere collecties, of anderszins?

Overeenkomsten met Australië, Canada, Verenigd Koninkrijk

De meeste bibliotheken in Australië, Canada, Nederland en het Verenigd Koninkrijk houden zich meer dan gemiddeld bezig met een scala aan open-content-activiteiten (grafiek 4). Australië spant de kroon, en heeft een uitzonderlijk sterke betrokkenheid in tal van categorieën. Ook in vergelijkend perspectief loopt Australië voorop met de meeste activiteiten, met name in de bibliometrie (74%) en de digitalisering van collecties (79%). Het Verenigd Koninkrijk is relatief meer betrokken bij advies en beleid (91%) en evaluatie (30%). **Nederland loopt voorop met data diensten (73%) en het ondersteunen van producenten (87%). Er zijn twee activiteiten waar de Nederlandse respondenten het minst op inzetten momenteel, in vergelijking met andere landen: digitaliseren van de collecties (47%) en evaluatie (13%).**

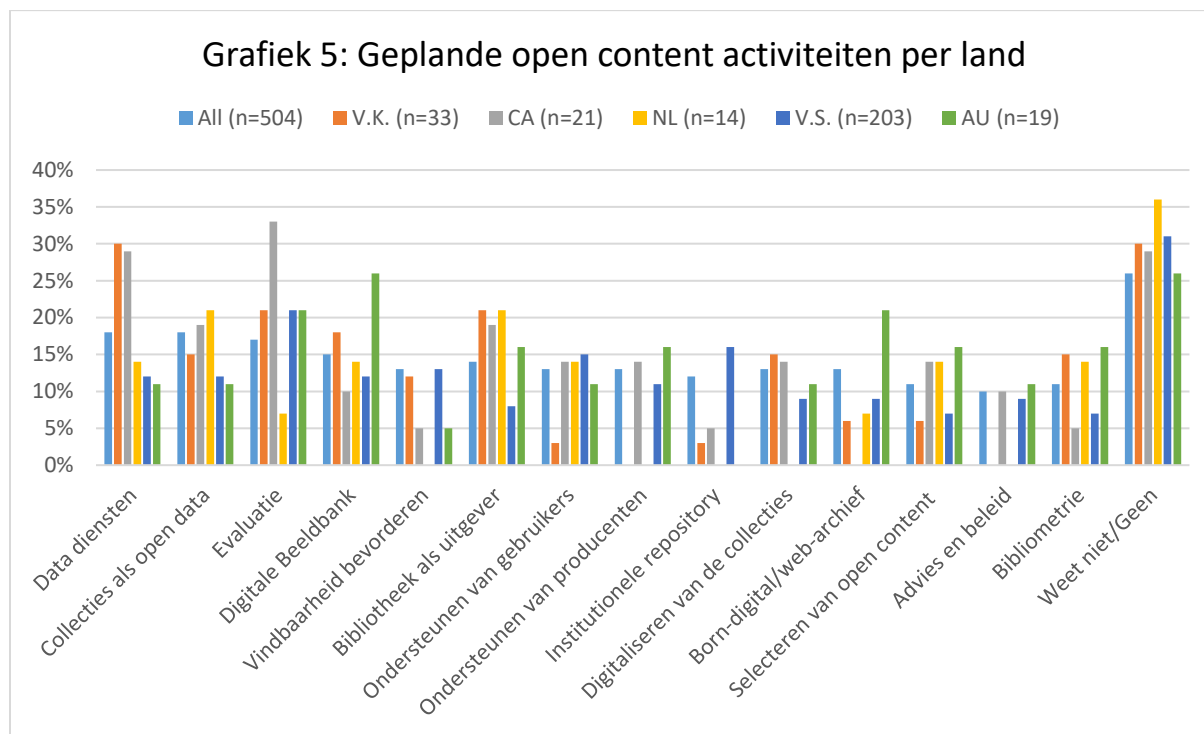
Opvallend is dat slechts 59% van de Amerikaanse instellingen aangaf betrokken te zijn bij activiteiten rondom institutionele repositories. Dit is aanzienlijk minder dan andere landen en dat ligt ook onder het gemiddelde van het percentage uit het onderzoek, namelijk 71%. De betrokkenheid van de V.S. is ook lager voor datadiensten, bibliometrie, advies en beleid en ondersteuning van producenten.

De open content activiteiten waar de meeste respondenten uit de steekproef van HO- en onderzoek, de langste ervaring mee hebben (70% of hoger), verschillen ook per land (Tabel 1). Hier spant Canada de kroon, met maar liefst 6 verschillende activiteiten waarmee respondenten langer dan 3 jaar bezig zijn. **Nederland staat op de tweed plaats, met 5 activiteiten.** Australië valt op met 91% van de respondenten die al meer dan 3 jaar actief zijn met het publiceren van open content. **In het Verenigd Koninkrijk en Nederland is de langdurige ervaring met advies en beleid groter, respectievelijk 83% en 92%.** De meeste landen hebben een grote meerderheid die al langer ervaring heeft met het verzamelen en beheren van open content in institutionele repositories en digitale beeldbanken, alsook met digitalisering.

Tabel 1: Open content activiteiten waar ≥70% van de respondenten de langste ervaring mee hebben (>3 jr)	# all	% all	# NL	% NL	# AU	% AU	# V.K.	% V.K.	# CA	% CA	# V.S.	% V.S.
Institutionele repository	338	75%	14	100%	16	94%	30	90%	17	71%	13	73%
Digitale beeldbank	248	74%	7	86%	11	91%	14	93%	8	88%	10	79%
Digitaliseren van de collecties	283	72%	7	100%	13	77%	16	63%	13	77%	22	81%
Ondersteunen van de producenten van open content	295	71%	13	92%	14	64%	27	81%	15	80%	14	66%
Bibliotheek als uitgever	198	65%	9	44%	11	91%	14	57%	10	70%	81	65%
Advies en beleid	265	64%	12	92%	14	64%	29	83%	15	73%	97	57%

Het merendeel van het totaal aantal (n=504) respondenten heeft aangegeven dat zij nieuwe activiteiten gaan ontplooiën, naast reeds bestaande activiteiten op open content. In de nabije toekomst zal er meer worden ingezet op datadiensten, collecties als open data en evaluatie (grafiek 5). Enkele opvallende verschillen tussen landen zijn: Canada is voornemens relatief meer in te zetten op evaluatie (33%), Australië op digitale beeldbanken (26%) en born-digital/web-archief (21%). **Nederland valt op met een relatief hoog percentage respondenten die geen nieuw geplande open content activiteiten melden (36%). Voor maar liefst 5 activiteiten zijn er geen plannen deze in de nabije**

toekomst te zullen starten. Dit wijkt af van het patroon in de andere landen van grafiek 5, waar hooguit 1 activiteit 0% scoort per land.

Vragen

Herkennen wij ons in dit beeld?

Relatief veel Nederlandse responden geven aan geen andere open content activiteiten te zullen starten. Is dat zo, en wat is de reden hiervoor? Is men tevreden met de activiteiten tot nu toe, of is er gebrek aan capaciteit om andere, nieuwe taken op te pakken? Of zijn er andere redenen te benoemen?

Is er idd sprake van saturatie in Nederland mbt de 5 activiteiten die 0% scoren in grafiek 5?

En hoe kijken we aan tegen de significant lagere Nederlandse score van evaluatie?

Nederland loopt voorop met de financiële dekking van open content activiteiten

De respondenten werd gevraagd om voor elk van hun huidige open content activiteiten de investeringsbron aan te geven: een begrotingspost, toewijzing van voltijdequivalenten (VTE) en/of projectspecifieke financiering.

Activiteiten waarvoor 70% of meer van de respondenten uit HO- en onderzoeksbibliotheken een financieringsbron konden aangeven, waren (zie Tabel 8 in het OC Report):

- 1) Institutionele repository (79%)
- 2) Digitalisering van de collecties (76%)
- 3) Digitale beeldbank (74%)
- 4) Data diensten (74%)
- 5) Bibliotheek als uitgever (72%)

Uit de Nederlandse steekproef waren 5 van de 6 (83%) respondenten of meer in staat een financieringsbron aan te geven voor maar liefst 12 van de 14 open content activiteiten.

Uitzonderingen hierop zijn born-digital/web-archief en collecties als data (in beide gevallen slechts 1 van de 2, dus 50% - zie Tabel 2).

Tabel 2: Nederlandse respondenten over bron van financiering open content activiteiten	Aantal respondenten	Begroting post	VTE allocatie	Project geld	Ander s	Geen investering bron	Weet niet/onzeker
Institutionele repository	12	6	12	1	0	0	0
Data diensten	9	4	8	4	0	0	0
Ondersteunen van gebruikers	9	4	7	0	0	0	1
Vindbaarheid bevorderen	10	3	7	0	1	0	1
Bibliotheek als uitgever	7	3	5	2	0	0	0
Selecteren van open content	7	3	4	2	0	0	1
Bibliometrie	6	3	3	2	1	0	0
Digitale beeldbank	6	3	5	0	0	0	1
Advies en beleid	11	2	11	1	0	0	0
Ondersteunen van producenten	11	2	10	0	0	0	1
Digitaliseren van de collecties	5	2	4	1	0	0	0
Collecties als data	2	1	1	0	0	1	0
Born-digital/web-archief	2	1	1	0	0	0	1
Evaluatie	1	1	1	0	0	0	0

Nederlandse deelnemers rapporteren ook **significant hogere percentages VTE allocaties** voor hun open content activiteiten, met deze als top-4:

- Institutionele repository (100% in NL; 41% gemiddeld)
- Advies en beleid (100% in NL; 37% gemiddeld)
- Ondersteunen van de producenten (91% in NL; 41% gemiddeld)
- Data diensten (88% in NL; 50% gemiddeld)

Opvallend – in vergelijking met andere landen – is dat het digitaliseren van collecties in Nederland niet overheersend met projectgeld gefinancierd wordt. Waarschijnlijk moeten we hier spreken over “niet meer”, omdat Nederland er al vroeg bij was met het digitaliseren van de collecties. Onder leiding van nationale programmas, zoals Metamorfoze en het Geheugen van Nederland, en in samenwerking met Google zijn - in de afgelopen 20 jaar - collecties met Nederlands cultureel erfgoed en van in Nederland gepubliceerde boeken, massaal gedigitaliseerd. Op landelijk niveau is het aantal projecten sterk afgenomen en dit verklaart waarschijnlijk de relatief lage percentage universiteits- en onderzoeksbibliotheken (47% - zie grafiek 4) die nog bezig blijven met het digitaliseren van hun bijzondere collecties en de online toegankelijkheid ervan.

Budgeteren van open activiteiten is lastig

Naast het specificeren van de financieringsbronnen waren de respondenten echter niet in staat om de investeringen en uitgaven van hun bibliotheek voor open-content activiteiten te kwantificeren. Zoals

blijkt uit de reacties van de Nederlandse deelnemers hebben enkele wel getracht een schatting te geven van het percentage van de totale budgetuitgaven dat aan open content wordt besteed (zie tabel hieronder). Echter, met vele andere respondenten, vonden ook de Nederlandse deelnemers het een lastige opgave, omdat zij in hun budgetterings- en planningspraktijk meestal geen onderscheid maken tussen open en gesloten content.

Netherlands	Res & Univ	Sometimes difficult to split, collections people still also work on closed content, while we try to make the move to open. For the budget percentage, of course a lot of our budget goes into collection (full digital strategy) and people.
Netherlands	Res & Univ	Our open content activities are part of education support, collection management, research support (incl. data management, bibliometrics and assessment) and research information management. In total about estimated 20% of our budget.
Netherlands	Res & Univ	in total, about 15 fte.
Netherlands	Res & Univ	I really have no clue whatsoever about what the expenses are.
Netherlands	Res & Univ	All activities are so entwined and mostly fall under personnel costs. I have no idea how I could specify things.

Respondenten werd gevraagd of ze het expliciteren van de financiële bronnen en de budgettering van hun open content activiteiten een nuttige exercitie vonden. Drie Nederlandse respondenten hebben hierop geantwoord. Ze worden in onderstaand tabel verbatim weergegeven omdat de antwoorden een goede indruk geven van de verschillende overwegingen.

Netherlands	Res & Univ	yes, as the new services then become a part of the visible development of the library.
Netherlands	Res & Univ	No, it is too entangled with others support activities to make it more explicit. Though it is useful to take into account maintaining a RIS and institutional repository has become a substantial activity over the last 10 years (about 15% of budget)
Netherlands	Res & Univ	No, I think I realize this.

Vragen

Klopt het beeld dat financiering/budgettering van open content activiteiten in Nederland relatief goed geregeld is (hoge dekkingsgraad, goede dekking met VTEs, lage afhankelijkheid van projectsubsidies)? Zo ja: Hoe zou dat komen? Welke “good practices” liggen hieraan ten grondslag? Zo nee: wat mankeert eraan?

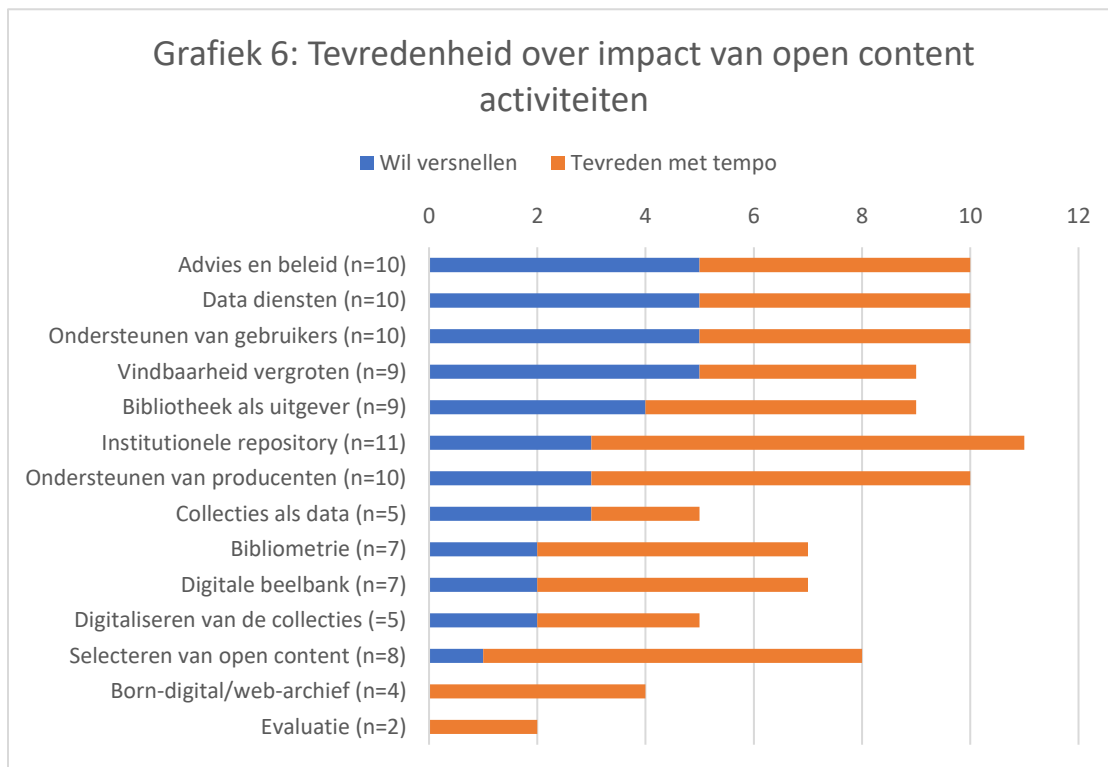
Is de piek rondom digitaliseren van collecties idd geweest?

Gewenste versnelling niet gedeeld door Nederlandse respondenten

Respondenten werd gevraagd: "Voor welke van uw huidige en geplande open content activiteiten wilt u de impact versnellen?"

Meer dan de helft van het totaal aantal respondenten uit de HO- en onderzoeksbibliotheken steekproef wil de impact van de meeste (13 van de 14) van hun huidige en/of geplande open content activiteiten versnellen (Figuur 7, OC Report). **De Nederlandse respondenten, daarentegen, zijn overwegend tevreden met het tempo van de meeste activiteiten (9 van de 14).** Slechts een kleine meerderheid wil de impact versnellen van twee activiteiten: vindbaarheid vergroten en collecties als data (Grafiek 6).

Opvallend laag scoort het selecteren van open content, een algemene tendens die wordt gedeeld door de V.S., het V.K., Australië, Canada **en** Nederland. Slechts 39% van de HO- en onderzoeksbibliotheken steekproef gaf aan deze activiteit te willen versnellen (Figuur 7, OC Rapport).

Vragen

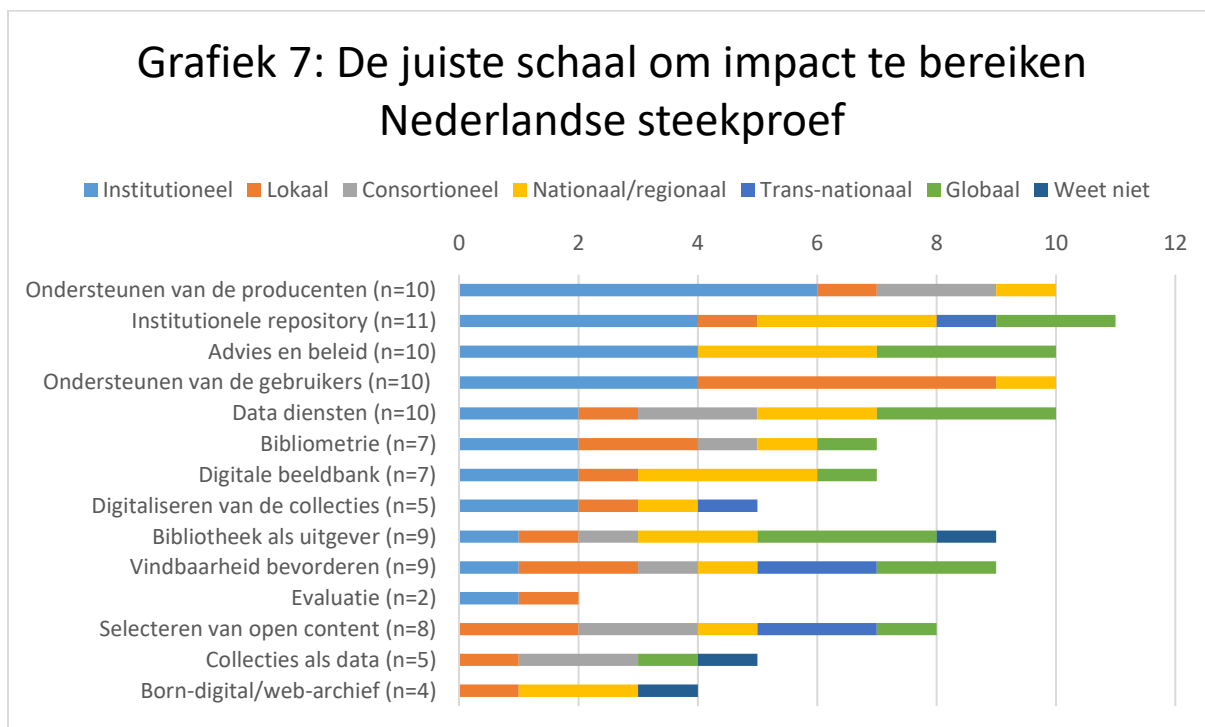
Klopt het beeld dat we in Nederland redelijk tevreden zijn over de impact van de eigen open content activiteiten? Hoe verhoudt deze bevinding zich tot landelijk beleid en stimuleringsmaatregelen die juist gericht zijn op versnelling van impact (denk bijvoorbeeld aan het Versnellingsplan Onderwijsinnovatie met ICT)?

Nederlandse respondenten willen voor meer activiteiten impact boven het institutionele niveau bereiken

Open content activiteiten kunnen plaatsvinden op verschillende schaal: institutioneel (schaal van de bibliotheek), lokaal (schaal van de universiteit of campus, of overkoepelende organisatie – bijvoorbeeld KNAW), consortioneel (bijvoorbeeld in UKB-verband), nationaal (bijvoorbeeld door een organisatie met een landelijke functie zoals SURF), regionaal (bijvoorbeeld LIBER), mondiaal (bijvoorbeeld Wikimedia). Om meer te weten te komen over de bibliotheekperspectieven op open content activiteiten, werd de respondenten gevraagd wat de *'juiste schaal om impact te bereiken'* is voor elk van de bestudeerde open content activiteiten.

Institutionele schaal scoorde het hoogst voor alle open content-activiteiten bij de respondenten van de HO- en onderzoeksbibliotheken steekproef (zie Figuur 8, OC report). De Nederlandse antwoorden laten een iets ander patroon zien (grafiek 7):

- **Institutioneel wordt relatief minder vaak gezien als de juiste schaal:** het scoort het hoogst voor slechts 4 activiteiten en telt helemaal niet mee voor 3 activiteiten: selecteren van open content, collecties als data en born-digital/web-archief
- **Nationaal/regionaal wordt relatief vaker als de juiste schaal gezien, maar er heerst verdeelheid over welke activiteiten hiervoor het meest geschikt zijn:** institutionele repository? advies en beleid? digitale beeldbank? born-digital/web-archief?
- **Globaal scoort het hoogst voor datadiensten en bibliotheek als uitgever.**

Vragen

Er zijn enkele opvallende bevindingen. Bijvoorbeeld: een meerderheid meent dat de juiste schaal om impact te bereiken bij het ondersteunen van gebruikers (lokale schaal) anders is dan die bij het ondersteunen van producenten (institutionele schaal). Hoe is dit te verklaren?

Consortionele schaal voor collecties als data: waar denkt men dan aan?

Institutionele schaal wordt niet geschikt bevonden voor het bereiken van impact bij het selecteren van open content: is dit een nieuwe trend? Wat betekent dit voor de toekomst van LibGuides bijvoorbeeld? Of de selectie van open content voor de eigen Discovery dienst?

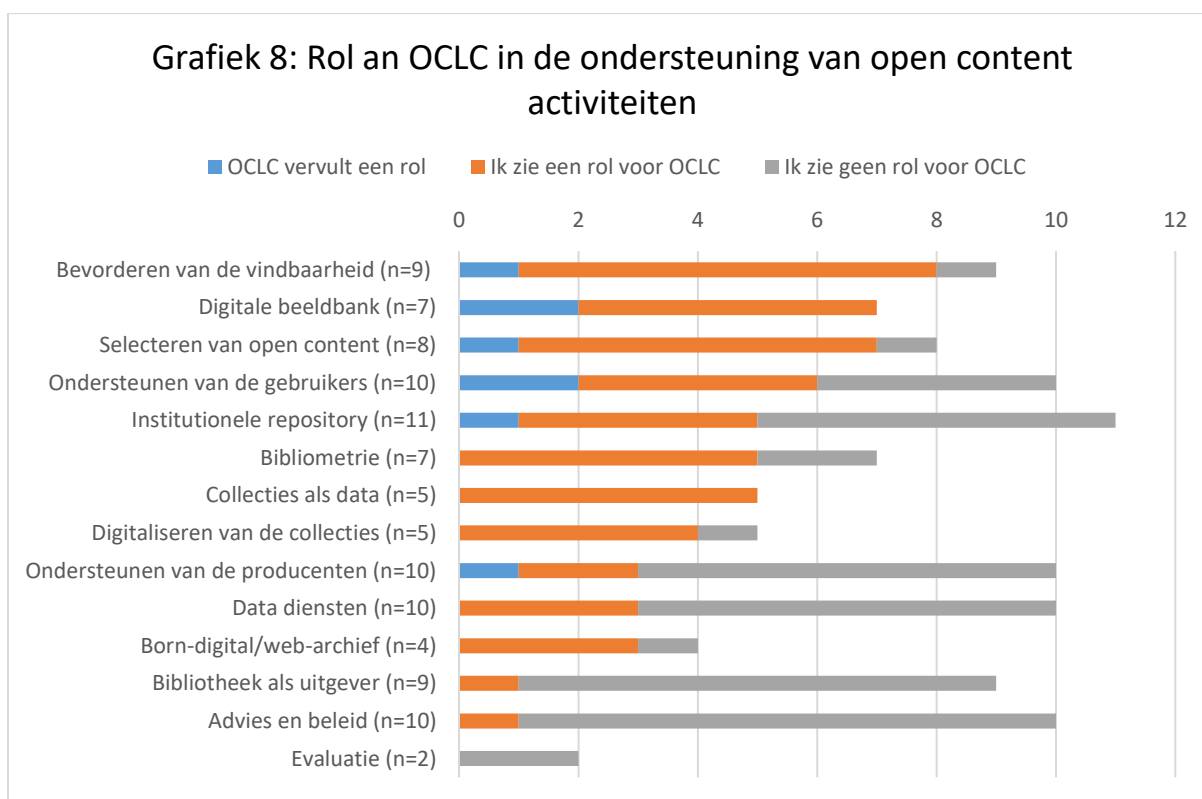
Wat valt nog meer op?

OCLC kan een rol spelen bij het ondersteunen van open content

Respondenten werd gevraagd hoe zij de rol van OCLC zien in het ondersteunen van elk van hun huidige of geplande open content activiteiten.

Een meerderheid van de HO- en onderzoeksbibliotheken steekproef gaf aan dat OCLC momenteel hun open content activiteiten ondersteunt, of dat zij daarbij een rol zien voor OCLC (zie Figuur 9, OC Report). Respondenten zien een toekomstige rol voor OCLC om hen te ondersteunen bij collecties als data (63%), gevolgd door bevorderen van de vindbaarheid (59%), digitale beeldbank (56%), evaluatie (53%) en het selecteren van open content (51%).

De cijfers uit de Nederlandse steekproef komen overeen met deze bevindingen maar zijn ook specifieker. Volgens de Nederlandse respondenten ondersteunt OCLC 6 van de 14 activiteiten en heeft het potentieel een rol te vervullen bij nog 7 andere activiteiten (Grafiek 8). Ze zien geen rol voor OCLC bij de evaluatie van open content activiteiten, maar ze zijn unaniem van oordeel dat OCLC een rol heeft in: digitale beeldbank en collecties als data.

Vragen

OCLC speelt een rol en/of kan een rol spelen bij de ondersteuning van digitaliseren, digitale beeldbank en collecties als data: welke ondersteunende rol denkt men aan?

Zelfde vraag mbt vindbaarheid bevorderen, selecteren van open content en ondersteunen van de gebruikers. Over welke open content hebben we het dan over? Gaat het om de vindbaarheid van open content in de bibliotheekcollecties of juist daarbuiten?

Vindbaarheid en standaardisatie van metadata zijn belangrijke onderzoeksgebieden

Respondenten werd gevraagd: "Welke van de volgende OCLC-onderzoeksgebieden, die worden uitgevoerd door OCLC Research, zijn het meest relevant voor uw open content activiteiten?"

De cijfers tonen een opvallende consensus onder de respondenten van de totale steekproef, die van de HO- en onderzoeksbibliotheken en van de Nederlandse respondenten: zij vinden de vindbaarheid van open content ("discoverability") en de standaardisatie van metadata, de twee belangrijkste onderzoeksgebieden die het meest relevant zijn voor hun inspanningen op het gebied van open content (zie Tabel 3).

Tabel 3: OCLC onderzoeksgebied	Totale steekproef (n=412)	HO- en onderzoeks - bibliotheken (n=301)	Nederlandse respondenten (n=11)
Vindbaarheid vergroten	63%	64%	73%
Standardisatie van metadata	49%	48%	45%

Vragen

Wat voor onderzoek ohg van vindbaarheid vergroten denkt men aan?

Bespreking van de bevindingen en vragen

In hoeverre geeft de Nederlandse steekproef een getrouw beeld van de werkelijkheid?

De bevindingen uit de Nederlandse steekproef lijken de ontwikkelingen in Nederland redelijk goed te weerspiegelen. Denk met name aan de activiteiten waar Nederland voorop loopt (repositories, onderzoeksdata, advies en beleid, ondersteunen van de producenten van open content). *Zijn er gebieden waar bibliotheken sterk op inzetten, maar die niet goed uit de verf komen in dit onderzoek?*

In hoeverre is deze voorsprong het resultaat van sterke impulsen op nationaal niveau?

Denk bijvoorbeeld aan:

- 1) de ontwikkeling van institutionele repositories in Nederland (flink gestimuleerd vanuit SURF, met name met de DARE en SHARE programmas)
- 2) de inrichting van een repository SURFSharekit (waarin naast publicaties ook leermaterialen opgeslagen kunnen worden)
- 3) de inrichting bij SURF van een landelijk zoekportaal voor open leermaterialen, waarbij op dit moment een pilot loopt met HO instellingen om hun materialen vindbaar te maken en de content vanuit de stimuleringsregelingen te ontsluiten.
- 4) de institutionele ondersteuning van onderzoekers en docenten als producenten van open content (bijvoorbeeld: SURF innovatieproject [Support4Research](#) en het [overzichtsrapport](#) van de stand van zaken rondom het ondersteunen van onderzoekers in Nederland);
- 5) de ontwikkeling van een landelijke infrastructuur rondom onderzoeksdata diensten (DANS en 4TU.ResearchData)
- 6) het geven van advies en promoten van landelijk beleid op het gebied van OA, open onderzoeksdata en open science (denk aan de invloedrijke rol van bibliothecarissen als Leo Waaijers en Wilma van Wezenbeek)

Beleed en stimuleringsregelingen op landelijk niveau hebben ongetwijfeld impact gehad op deze activiteiten. Hierbij spelen het Ministerie van OC&W, VSNU, KNAW, NWO en SURF een belangrijke rol. Denk bijvoorbeeld aan:

- de ontwikkeling van evaluatie protocollen ([SEP](#) in NL) waarin Open Access en Open Science onderdeel vormen van de evaluatie criteria
- het [Open Access beleid](#) van NWO
- het [Nationaal Plan Open Science](#) uit 2017 en de oprichting van het Nationaal Platform Open Science
- het [Landelijk Coördinatiepunt Research Data Management](#) (LCRDM) dat bij SURF ligt en RDM wil inbedden in de onderwijs- en onderzoekspraktijk
- de [strategische agenda](#) (De waarde(n) van weten- 2015-2025) van het Ministerie van OC&W, en een vervolgrapport [Houdbaar voor de toekomst](#)
- de [stimuleringsregeling](#) die hieruit voortvloeit, en een pijler open onderwijs heeft, looptijd 2018 - 2022
- het [Versnellingsplan Onderwijsinnovatie met ICT](#) waarmee universiteiten en hogescholen substantiële stappen kunnen zetten op het gebied van digitalisering. Hieronder valt de versnellingszone "[Naar digitale \(open\) leermaterialen](#)". Deze heeft de ambitie ervoor te zorgen

dat in 2023 docenten en studenten bij leer- en onderwijsprocessen de mogelijkheid hebben een optimale mix van leermaterialen te gebruiken.

De instellingen zelf vormen sterke samenwerkingsverbanden om gelijk op te trekken en vorm te geven aan de praktijk – denk aan de landelijke UKB-SHB-SURF werkgroep Bibliotheken open en online onderwijs waar wordt onderzocht hoe de rol van de bibliotheekmedewerker verandert op het gebied van ondersteuning op open content voor de onderwijssituatie.

De antwoorden mbt de status van digitalisering zijn ook goed verklaarbaar (zie blz. 10).

Er zijn echter ook bevindingen die vragetekens oproepen.

Bevindingen die vragetekens oproepen

Evaluatie

Waarom scoort de evaluatie van open content activiteiten relatief laag bij de Nederlandse respondenten?

Is het (te) lastig onderscheid te maken tussen beide vormen van content – open en niet-open - bij hybride diensten die beide vormen ondersteunen (zoals een Discovery dienst of een Onderwijsrepository)? Een aantal diensten vallen 100% onder de noemer “open content activiteit” (denk bijvoorbeeld aan het aanbieden van een OA-publicatie platform).

Hoe meet je bij hybride diensten je open content inspanning? en hoe bepaal je de bijdrage van het open content gedeelte aan het succes van de dienst als geheel?

Hoe belangrijk is het kunnen evalueren van open content activiteiten? In hoeverre is er behoefte om bij evaluatie van de bibliotheekdienstverlening, onderscheid te maken tussen open content en gesloten content? Hoe belangrijk is/wordt het om de ondersteuning van open content meetbaar te maken? Voor wie is het belangrijk?

Denk aan de *drivers*: Open Science? Financieringsprogramma's (NWO- en Horizon 2020)? Acquisitie-uitgaven beperken? Als bibliotheken open content gebruiken om hun budgetten (IBL en algemene collecties) te maximaliseren, of om op verzoek informatie te kunnen verstrekken aan gebruikers, hoe wordt succes gemeten?

Wellicht is het interessant om naar de evaluatiepraktijk in het V.K. te kijken en naar Canada, waar evaluatie hoog scoort onder de geplande activiteiten?

Versnelling

Nederland valt op met een relatief hoog percentage respondenten die geen nieuw geplande open activiteiten melden (36%) en met een meerderheid van respondenten die niet geneigd is de impact van hun huidige/geplande open content activiteiten te willen versnellen.

Zijn we tevreden met het tempo omdat we vertrouwen hebben in de impact die we bereiken door samen te werken/elkaar te versterken op institutioneel/landelijk niveau?

Vindbaarheid van open content

Ook Nederlandse respondenten vinden het ondersteunen van gebruikers bij het vinden/gebruiken van open content (incl. collecties als open data) belangrijk. Twee activiteiten spelen daarbij een belangrijke rol: het selecteren van open content en de vindbaarheid bevorderen. Respondenten willen de impact van de vindbaarheid versnellen. Ze menen dat beide activiteiten meer geschikt zijn om impact boven het institutionele en/of lokale niveau te bereiken en een royale meerderheid ziet een rol voor OCLC om hen daarbij te steunen. *Hoe komt dat? Komt dat omdat het tempo zo hard loopt, dat deze activiteiten niet schaalbaar zijn op lokaal niveau? Of omdat OCLC de juiste schaal kan bieden (boven nationaal)? Of is de prioritering tijdelijk verschoven naar productie van eigen open content, waardoor er minder aandacht is voor het selecteren/vindbaar maken van open content die elders wordt geproduceerd? Wat zijn de factoren voor dit soort keuzes?*

Tot slot: het belang van deze aanpak

Inspanning voor open content en trends zichtbaar maken

Dit initiatief is bedoeld om de inspanning en investering van bibliotheken in open content beter zichtbaar en meetbaar te maken. Bibliotheken doen veel meer met open content dan ze beseffen. Dat komt omdat veel open content activiteiten plaatsvinden in de silos van de collectie werkstromen en diensten (OA, IRs, digitale beeldbank, collectiebeheer, licentiebeheer, onderzoeksinformatie, onderwijs ondersteuning, etc.). Een bredere kijk op open content geeft overzicht en maakt het mogelijk om vergelijkingen en sterkte-zwakke analyses te maken. *Is dit een aanpak die we verder zouden willen ontwikkelen? Hoe zou het verbeterd kunnen worden?*